

Notițe bibliografice

Biblice

Sorin-Dan Damian, *Martiriul sfinților apostoli Petru și Pavel*, Ed. Herald, București, 2010, 155 p., ISBN 978-973-111-161-2

Apărută la Editura Herald, cartea – în ediție bilingvă, sub traducerea lui Sorin-Dan Damian – folosește mai multe surse, majoritar latinești, aducând numeroase argumente istorice, arheologice și lingvistice, relative la viața și pătimirea Sfinților Apostoli Petru și Pavel. Lucrarea se structurează pe cinci secțiuni, introducerea fiind semnată de A.S. Barnes. Scriitorul de origine engleză surprinde lacuna începuturilor din literatura creștină și astfel, puținele mărturii scripturistice, și nu numai, referitoare la cei doi apostoli (p. 7). În continuare, se dezbate probleme legate de locația și de data martiriului apostolilor. Cel dintâi text latinesc inserat în carte aparține Fericitului Ieronim (*De Viris Illustribus* – “Despre bărbații iluștri”), autorul prezentând biografiile celor doi apostoli. Al doilea text aparținând colecției “Acta Apostolorum” prezintă martiriul Sfântului Apostoli Petru și Pavel (p. 69). Este remarcabilă întâlnirea dintre cei doi apostoli, fiecare povestind încercările prin care trecuse (Pavel, necazurile abătute asupra corabiei, Petru, ispitele din partea lui Simon Magul). Ultimele două capitole ale lucrării sunt închinată pătimirii Sfinților Apostoli și surprind cuvântările, faptele minunate ale acestora, dar și chinurile sufletești ale prigonitorilor (119). Scrierea de față se încheie cu o anexă, prin care traducătorul prezintă diferite păreri arheologice referitoare la inscripțiile funerare, precum și la plasarea diferitelor locații ale Romei.

Drd. Elisabeta Milea

Istorice

Aurel Lupu, Sorin-Dan Damian, *Viețile episcopilor Romei socotiți sfinți în Biserica Ortodoxă*, Ed. Herald, București, 2009, 140 p., ISBN 978-973-111-120-9

Lucrarea de față rezumă sub forma unor medalione biografice optsprezece personalități ale Bisericii apusene, acceptați ca sfinți și de cea răsăriteană. Izvoarele acestei cărți, tradusă în limba română de Aurel Lupu, profesor universitar la Catedra de Limbi Clasice, Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, în colaborare cu discipolul său, Sorin-Dan Damian, sunt edițiile realizate de Louise Duchesne, preot romano-catolic, și de Gian Domenico Mansi, arhiepiscop romano-catolic. Cel dintâi prezentat este *Sfântul Clement Romanul*, prăznuit la 24 noiembrie, despre care se știe că a fost învățat credința de mării Apostoli Petru și Pavel (p. 26). Urmează *Sfântul Alexandru I*, prăznuit la 16 martie, căruia

Notițe bibliografice

i se atribuie stropirea caselor cu apă sfințită amestecată cu sare (p. 30). La 22 februarie este cinstit *Sfântul Telesfor*, cel care a rânduit săvârșirea Sfintei Liturghii în noaptea Nașterii Domnului (p. 33). *Sfântul Fabian*, prăznuit la 5 august, este cel care a adunat faptele martirilor, punând bazele arhivelor bisericești (p. 38). Cinstit la 3 august, *Sfântul Ștefan I* pune rânduială în uzitarea veșmintelor bisericești (p. 42). Urmează *Sixt II*, prăznuit la 10 august, și *Sfântul Marcelin*, care a trăit pe vremea lui Dioclețian și care, biruit fiind de regretul închinării la idoli, a luat moarte mucenicească (p. 50), urmaș al lui devenind *Sfântul Marcel I*. *Sfântului Silvestru I*, cinstit la 2 ianuarie, i se atribuie tradiția (probabil neadevărată) creștinării Sfântului Constantin cel Mare (p. 62). *Sfântul Liberiu*, prăznuit la 24 septembrie, este ierarhul condamnat la exil de către Constanțiu pentru neaderarea la arianism (p. 71). Cei doi ierarhi prezentați în continuare, *Celestin I* (25 mai) și *Leon I cel Mare* (18 februarie) au fost aprigi apărători ai credinței, condamnând pelagianismul, respectiv monofizismul. Rol istoric a avut și *Sfântul Agapet I*, cu zi de pomenire la 17 aprilie (p. 90). Cunoscut în cultul ortodox sub numele de „Dialogul”, *Sfântul Grigorie I cel Mare* (12 martie) revoluționează domeniul liturgic apusean prin introducerea unei „anaforale” în cadrul Sfintei Liturghii apusene (p. 97). În continuare sunt prezentați doi ierarhi vrednici de pomenire prin lupta împotriva monotelismului: *Sfântul Teodor I* (18 mai) și *Sfântul Martin I Mărturisitorul* (14 aprilie). Scrierea de față își încheie periplul hagiografic cu *Sfântul Agaton* (20 februarie) și *Sfântul Sisinie* (12 decembrie). Traducătorii textului latin surprind în prefața cărții nivelul de “clasicitate” a limbii, remarcând numeroase „anomalii” fonetice, morfologice și de sintaxă, dar care rămân în umbră datorită scopului nobil urmărit de acești filologi clasici.

Drd. Elisabeta Milea

Marius Telea, Patriarhul Filotei Kokkinos – exponent al isihasmului politic, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2009, 367 p., ISBN 978-606-509-085-9

Prin această carte, profesorul Marius Telea scoate în evidență activitatea Patriarhului Filotei Kokkinos ca sprijinitor al isihasmului, promotor al canonizării Sfântului Grigore Palama și aprig fondator al *isihasmului politic*, chiar dacă, de-a lungul timpului, evidențierea marelui Filotei a rămas în umbră, abia din anul 1983 fiind organizat, la Tesalonic, un prim congres teologic având ca temă *cinstitirea memoriei Sfântului Filotei Kokkinos*. În timp ce puterea politică decădea în Imperiul Bizantin, cultura și religia începeau să înflorească, arătând măreția Imperiul Roman de Răsărit peste granițele sale. Ortodoxia, în Bizanț, s-a afirmat prin isihasm, explicând caracterul necreat al luminii taborice și al energiilor divine. Aceasta nu s-a mărginit însă doar la explicații doctrinare și practici monahale, ci a făurit o întreagă reformă în rândul slujitorilor bisericești. Patriarhul Filotei Kokkinos este cel care a implicat isihasmul în slujirea idealurilor naționale bizantine, înțelegând că *isihasmul politic* este singura speranță pentru salvarea Imperiului Bizantin, care nu mai putea fi salvat pe cale militară. Isihăștii au ridicat moralitatea monahală și clericală atât de mult, încât, prin trăirea lor aspră și antiformalism, au impus respect atât în Biserica bizantină, cât și în întreaga Ortodoxie. Împăratul Ioan Cantacuzino a fost cel care i-a promovat pe isihăștii în fruntea Bisericii, aceștia adeverind, de-a lungul timpului, că sunt persoane duhovnicești și